

18.9.2017

Julkinen

Pankkien on huolehdittava riskienhallinnasta talouden piristytessäkin

Jyri Helenius, apulaisjohtaja

Suomen pankkisektorin vakavaraisuus on säilynyt vahvana. Myös pankkisektorin tehokkuus on hyvällä tasolla. Suomen talouden käänne antaa hyvät edellytykset pankkisektorin tuloksetekokyvyn säilymiselle lähitulevaisuudessa. Sitä rasittavat kuitenkin digitalisaatiokehityksen takia tehtävät investoinnit, jotka ovat välttämättömiä digitaalisen toimintaympäristön kehityksessä kiihtyvällä tahdilla. Näillä investoinneilla tehostetaan toimintaa ja kehitetään palveluja, joilla muun muassa vastataan teknologiyritysten haasteeseen pankkitoimialalle.

Massiivisen kehitystyön ja liiketoimintamallien muutoksen keskellä pankkien on pidettävä huolta siitä, että perusfinanssiliiketoimintaan liittyvien järjestelmien luotettavuus ei vaarannu. Muutos korostaa riskienhallinnan merkitystä. Toimijoiden on arvioitava tarkasti uusiin liiketoimintamalleihin ja palveluihin liittyvät riskit ja löydettävä keinot niiden hallintaan. Samalla on pidettävä huolta siitä, että pysytään pankille sallitun toimiluvallisen toiminnan piirissä.

Pankkisääntelyn muutokset ovat jatkuneet. Uuteen sääntelyyn varautuminen ei saa jäädä kehitystyön jalkoihin. Monet suomalaispankit ovat esimerkiksi aloittaneet valmistautumisen IFRS 9 -sääntelyn voimaantuloon liian myöhään.

Luottotappioiden määrä on säilynyt Suomessa matalana. Kotitalouslainojen järjestämättömien saamisten määrä on kuitenkin trendinomaisessa kasvussa. Kun tähän ilmiöön yhdistetään vakuudettomien kulutusluottojen kannan kiihtynyt kasvu ja odotettavissa oleva korkotason nousu, on kehitystä seurattava tarkasti.

Korkotason nousu vaikuttaa jatkossa suuremmin kotitalouksien maksukykyyn, koska matalien korkojen aikana on yleistynyt lyhennystapa, jossa kuukausierä nousee koron noustessa. Aiemmin suosittiin lyhennystapaa, jossa laina-aika piteni koron noustessa. Lyhennystavoissa tapahtunut muutos voi olla järkevää riskienhallintaa pankin näkökulmasta. Parempaa riskienhallintaa on kuitenkin lainan mitoittaminen niin, että laina-aika tai kuukausierä ei kasva liian suureksi koron noustessa.

Finanssivalvonta on kesän aikana analysoinut kulutusluottokannan kasvua ja päättänyt aloittaa teema-arvion, jossa käydään läpi luottolaitosten kulutusluottoihin liittyviä käytäntöjä. Arvio ulotetaan myös rajan yli ulkomaisista luottolaitoksista tarjottaviin kulutusluottoihin, koska niiden määrä on ollut erittäin voimakkaassa kasvussa. Kulutusluottoanalyysi on tuonut esille myös sen, että kulutusluottoja tarjoavien yhtiöiden asema valvonnan suhteen vaihtelee suuresti. Kulutusluottomarkkinoilla on merkittäviä toimijoita, jotka eivät ole Finanssivalvonnan valvonnassa tai valvontavaltuudet ovat rajalliset. Tämän takia myös kulutusluottoihin liittyvässä raportoinnissa on aukkoja.

Nordean hallituksen tekemä päätös suunnitelmasta muuttaa kotipaikka Suomeen merkitsee tasapuolisempia kilpailuolosuhteita pankkitoiminnalle Suomessa. Suunnitelman toteutuessa aiempaa suurempi osaa Suomen pankkitoiminnasta tulisi yhdenmukaisen valvonnan ja sääntelyn piiriin. Myös Euroopan tasolla on positiivista kehitystä, että mahdollisimman suuri osa suurista eurooppalaisista pankeista on pankkiunionissa.

Yhteinen eurooppalainen pankkisääntely jättää edelleen liian paljon tilaa kansallisille tulkinnoille. Rahoitusmarkkinoiden läpinäkyvyyden kannalta ei ole suotavaa, että vakavaraisuusvaatimukset eivät ole vertailukelpoisia maiden välillä. Esimerkiksi Nordean pääomavaatimuksen vertailu Ruotsin ja EKP:n valvonnassa on erittäin haastavaa, koska pääomavaatimuksen sitovuus ja erityisesti makrovakaavaatimukseen liittyvät ratkaisut vaihtelevat valvontakäytäntöjen ja paikallisen lainsäädännön erojen takia. Työtä on siis jatkettava sen eteen, että EU:ssa olisi aidosti yhteinen sääntökirja pankeille.

Kirjoittajat Olli Mattinen, analyytikko; Sinikka Taskinen, analyytikko; Torsten Groschup, riskiasiantuntija; Jaana Suihko, riskiasiantuntija; Tomi Halme, riskiasiantuntija; Juhana Virkkunen, riskiasiantuntija

- Pankkisektorin vakavaraisuus edelleen vahva
- Pankkisektorin vakavaraisuus on eurooppalaista tasoa parempi
- Rakennemuutos pienensi omia varoja ja riskipainotettuja eriä
- Pankkisektorin vertailukelpoiset omat varat kasvaneet
- Harkinnanvaraiset lisäpääomavaatimukset käytössä
- Pankkisektorin omavaraisuusaste parani
- Rahoitus- ja vakuutusryhmittymien vakavaraisuus säilyi vahvana
- Pankkisektorin kulut nousivat kehittämiskulujen vetäminä hieman tuottoja enemmän
- Luottokannan kasvu ja alhaisemmat korkokulut tukivat korkokatetta
- Arvopaperisidonnaiset palkkiotuotot nousivat
- Liiketoiminnan kehittämishankkeet rasittavat tulosta
- Rahoitusinstrumenttistandardi (IFRS 9) tulee voimaan vuoden 2018 alussa

18.9.2017

Julkinen

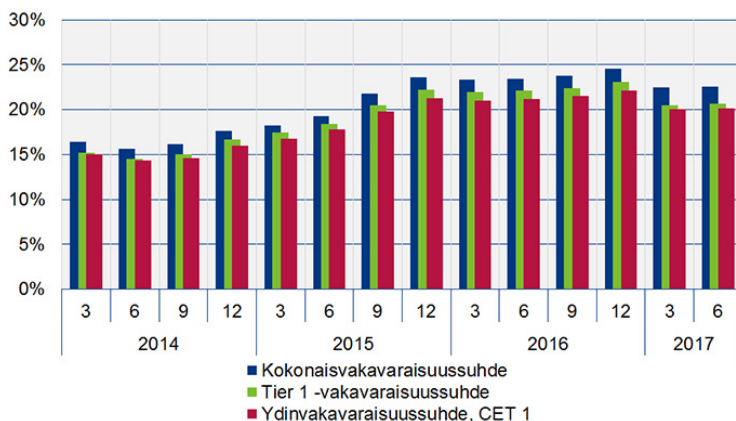
- Kulutusluottojen kasvu kiihtynyt
- Kotitaloussektorin järjestämättömien saamisten osuus jatkoi nousuaan
- Pankkien maksuvalmiussuhdeluku LCR hyvällä tasolla – täysimääräinen vaatimus voimaan tammikuussa 2018
- Valuutta- ja osakeriskit vähäiset

Suomen pankkisektorin rakenne on muuttunut kuluvan vuoden alussa merkittävästi Nordea Pankki Suomi Oyj:n fuusioitua ruotsalaiseen emoyhtiönsä ja muututtua tällä hetkellä sivuliikkeeksi. Jotta sektorin luku kuvaisi mahdollisimman kattavasti pankki- ja luottoyhteisömarkkinoilla toimivien yhteisöjen vakavaraisuutta ja taloudellista tilaa, Finanssivalvonnan analyyseissa käytettävää pankkisektorin määritelmää päädyttiin laajentamaan. Laajennuksen myötä pankkisektoriin kuuluvat myös muut kotimaiset luottolaitokset (Kuntarahoitus Oyj, Nordea Kiinnitysluottopankki Oyj, Nordea Rahoitus Oy, Handelsbanken Rahoitus Oyj). Edellä mainitut yhteisöt on lisätty takautuvasti kuvioiden aikasarjoihin. Laajennetun määritelmän mukaiset vakavaraisuusluvut ja keskeiset kannattavuuden tunnusluvut ovat hieman korkeammat kuin aikaisemman määritelmän mukaiset.

Pankkisektorin vakavaraisuus edelleen vahva

Pankkisektorin ydinvakavaraisuussuhde (CET 1) heikkeni alkuvuoden aikana ja oli kesäkuun lopussa 20,1 % (31.12.2016: 22,1 %). Kokonaisvakavaraisuussuhde laski vastaavasti 22,6 prosenttiin (31.12.2016: 24,6 %). Kotimaisen pankkisektorin ydinvakavaraisuussuhdetta (CET1) heikensi Nordea Pankki Suomi Oyj:n sivukonttoristuminen ja poistuminen Suomen pankkisektorin luvuissa. Vakavaraisuussuhdetta heikensi myös EKP:n OP Ryhmän riskipainolle asettama alaraja. Vakavaraisuussuhdelukujen laskua loivensi pankkien omien varojen kasvu, joka johtui pääosin kertyneistä voittovaroista ja tuotto-osuuksista. Pankkiryhmäkohtainen ydinvakavaraisuussuhdeluku oli alimmillaan 12,5 % (31.12.2016: 11,8 %).

Kotimaisen pankkisektorin vakavaraisuus

Lähde: Finanssivalvonta.

Pankkisektorin vakavaraisuus on eurooppalaista tasoa parempi

Euroopan pankkiviranomainen EBA julkaisee neljännesvuosittain eurooppalaisen pankkisektorin tunnuslukuja, jotka perustuvat merkittävimpien pankkien raportointiin tietoihin. Viimeisimpien eli maaliskuun lopulta julkaistujen lukujen mukaan eurooppalaisen pankkisektorin ydinvakavaraisuussuhde oli 14,1 %. Vastaavasti Euroopan keskuspankki julkaisee euroalueen merkittävimpien pankkien raportointiin tietoihin perustuvia pankkisektorin tunnuslukuja. Maaliskuun lopussa euroalueen pankkisektorin ydinvakavaraisuussuhde oli 13,7 %. Suomen pankkisektorin noin 20 prosentin ydinvakavaraisuussuhde on siten selvästi parempi kuin eurooppalaisen pankkisektorin noin 14 prosentin ydinvakavaraisuussuhde.

Rakennemuutos pienensi omia varoja ja riskipainotettuja eriä

Kokonaisuutena pankkisektorin omat varat pienenivät Nordea Pankki Suomi Oyj:n poistuttua sektorin luvuista vuoden alussa. Pankkisektorin omat varat laskivat kesäkuun lopussa 19,8 mrd. euroon (31.12.2016: 29,1 mrd. euroa). Omien varojen laatu on pysynyt edelleen hyvänä. Ydinpääoman osuus omista varoista oli kesäkuun lopussa 89 %. Ensisijaisen lisäpääoman osuus on 2 % ja toissijaisen pääoman osuus 8 % omien varojen kokonaismäärästä.

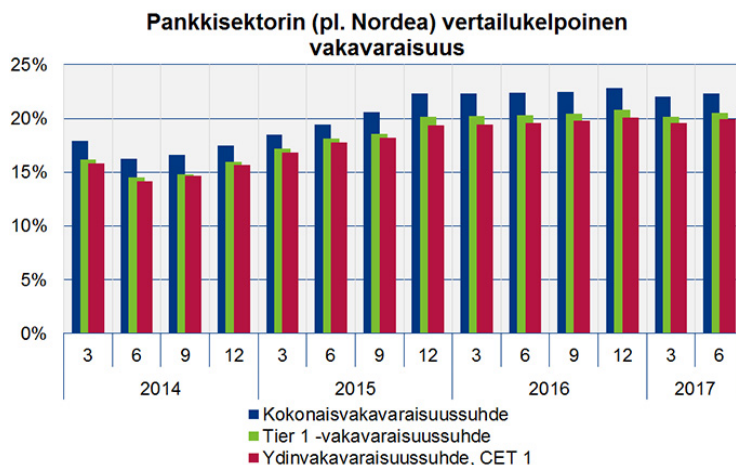
Riskipainotetut erät pienenivät noin neljänneksellä vuodenvaihteesta ollen kesäkuun lopussa 87,8 mrd. euroa (31.12.2016: 118,4 mrd. euroa). Riskipainotetuista eristä 88 % muodostuu luottoriskistä. Luottoriskin kokonaispääomavaateesta 70 % perustui pankkien sisäisiin malleihin ja 30 % standardimenetelmään. Sisäisten mallien käyttöä on laajennettu, sillä niiden osuus oli kaksi vuotta sitten vielä 58 %. Operatiivisen riskin osuus riskipainotetuista eristä on 9 %.

Myös markkinariskeille varattavan pääoman määrä pieneni. Vielä vuoden 2016 lopussa markkinariskin pääomavaade muodosti 4,9 % kotimaisten talletuspankkien ja luottoyhteisöjen pääomavaateesta, mutta vuoden 2017 toisella neljänneksellä vastaava luku oli enää 2,5 %. Muutos selittyi lähes kokonaan Nordean juridisen rakenteen muutokselle.

Pankkisektorin vertailukelpoiset omat varat kasvaneet

Pankkisektorin rakennemuutoksesta ja OP Ryhmän riskipainoille asetetusta alarajasta aiheutunutta vakavaraisuussuhdelukujen heikkenemistä loivensi pankkisektoriin edelleen kuuluvien pankkien omien varojen kasvu noin 700 milj. eurolla alkuvuoden aikana. Omien varojen kasvun taustalla ovat kertyneet voittovarot ja tuotto-osuudet. Pankkisektorin (pankkisektori pl. Nordea Pankki Suomi, Nordea Kiinnitysluottopankki ja Nordea Rahoitus) vertailukelpoinen ydinvakavaraisuussuhdeluku heikkeni vain 0,2 prosenttiyksikköä, vaikka EKP:n OP Ryhmän riskipainoille asettaman alarajan heikentävä vaikutus oli noin 1,2 prosenttiyksikköä.

Lähde: Finanssivalvonta.

Harkinnanvaraiset lisäpääomavaatimukset käytössä

Finanssivalvonta on vuoden 2016 lopulta alkaen asettanut pankeille luottolaitostoiminnasta annetun lain mukaisia harkinnanvaraisia konsolidoituja lisäpääomavaatimuksia. Lisäpääomavaatimukset tulee täyttää ydinpääomalla. Merkittävien pankkien osalta harkinnanvaraiset lisäpääomavaatimukset asettaa EKP. Vaatimus asetetaan pankeista laadittavan kokonaisvaltaisen arvion yhteydessä ja pankkikohtaiset vaatimukset tulevat voimaan siten eri aikoina. Ensimmäiset Finanssivalvonnan asettamat lisäpääomavaatimukset tulivat voimaan kesäkuun lopulla Aktian ja Säästöpankkiryhmän osalta. Lisäpääomavaatimusten sisältö vaihtelee pankkikohtaisesti ja tähän mennessä lisäpääomavaatimuksia on asetettu luottosalkun keskittyneisyyden ja rakenteellisen korkoriskin perusteella.

Pankkisektorin omavaraisuusaste parani

Pankkisektorin omavaraisuusaste (leverage ratio) parani 6,9 prosenttiin (2016: 5,8 %). Parannuksen taustalla on Nordea Pankki Suomen poistuminen sektorin luvuista. Pankkisektorin ensisijaiset omat varat ovat yli kaksinkertaiset Baselin pankkivalvontakomitean ehdottamaan kolmen prosentin vähimmäisvaatimukseen nähden. Pankkisektorin omavaraisuusaste on myös selvästi euroalueen pankkisektorin keskimääräistä 5,3 prosentin tasoa parempi.

Sitovan vähimmäisomavaraisuusvaateen odotetaan tulevan voimaan aikaisintaan vuoden 2019 alussa. Euroopan pankkiviranomainen luovutti vähimmäisomavaraisuusvaateen vaikutuksia arvioivan raportin Euroopan komissiolle heinäkuussa 2016. Komissio puolestaan luovutti marraskuussa 2016 Euroopan parlamentille ja neuvostolle vaikutusarvion ja sääntelyehdotuksen, jonka pohjalta lopullinen sääntely valmistellaan.

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymien vakavaraisuus säilyi vahvana

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymien vakavaraisuussuhdeluku oli 1,6 (31.12.2016: 1,6). Vakavaraisuussuhdeluku säilyi vuodenvaihteen tasolla omien varojen kasvun kattaessa kasvaneet vaatimukset. Myös ryhmittymien omien varojen kasvun taustalla ovat kertyneet voittovarot. Ryhmittymien yhteenlasketusta omien varojen vähimmäisvaateesta 62 % tulee pankkitoiminnasta ja 38 % vakuutustoiminnasta.

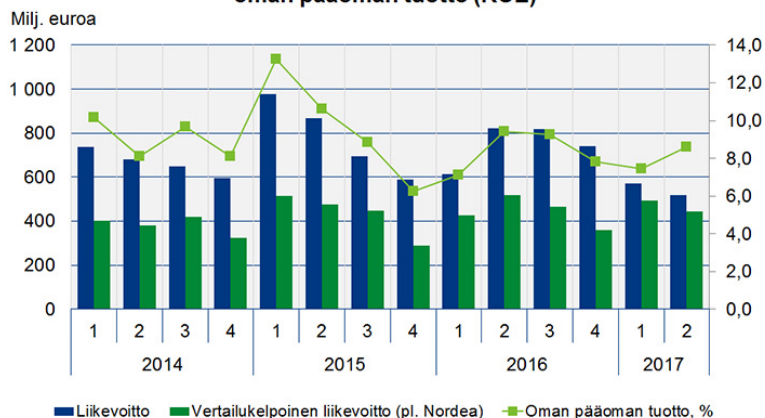
Pankkisektorin kulut nousivat kehittämiskulujen vetäminä hieman tuottoja enemmän

Pankkisektorin tulos ennen veroja oli vuoden 2017 kesäkuun lopussa noin 1,2 mrd. euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto heikkeni vajaan prosentin edellisvuoden kesäkuun lopusta ollen noin 0,9 mrd. euroa. Toisaalta edellisvuoden tulosta nostivat kertaluonteiset myyntivoitot.

Tuloslaskelman keskeiset tuottoerät kehittyivät positiivisesti ensimmäisellä vuosipuoliskolla. Pääomamarkkinoiden positiivinen kehitys näkyi arvopaperisidonnaisten palkkiotuottojen kasvuna ja toisaalta luottokannan kasvu ja alhaisemmat korkokulut nostivat sektorin korkokatetta. Liiketoiminnan kulut kasvoivat kuitenkin suhteellisesti enemmän ja kulujen vertailukelpoinen nousu edellisvuoden kesäkuun lopusta oli noin 7,5 %. Kulujen kasvu kohdistui hallintokuluhin, kun taas henkilöstökulut ja toisaalta arvonalentumiset pysyivät edellisvuoden tasolla.

Kotimaisen pankkisektorin liikevoitto ja oman pääoman tuotto (ROE)

Lähde: Finanssivalvonta.

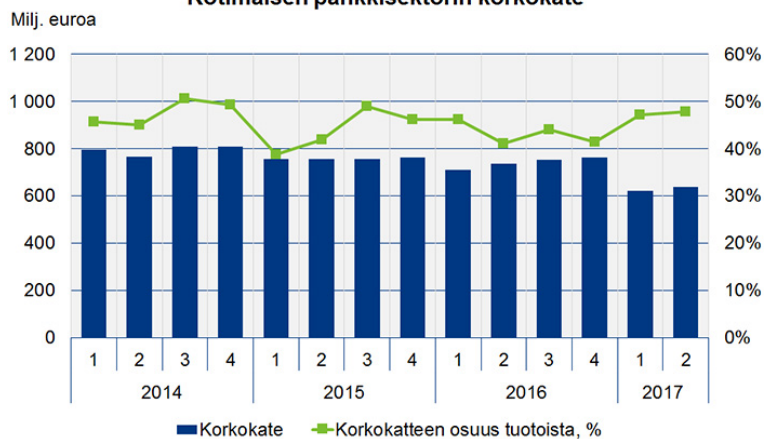
Pankkisektorin kulut/tuotot-suhde oli kesäkuun lopussa vajaa 55 %. Hallintokulujen nousu heikensi sektorin kulut/tuotot-suhdetta. Suuret toimijat hyötyvät liiketoiminnan skaalaeduista pienempiä enemmän, jolloin niiden kustannustehokkuus on yleisesti ottaen parempi. Vuoden 2017 maaliskuun lopussa euroalueen merkittävien pankkien keskimääräinen kulut/tuotot-suhde oli 65,5 % ja EU-alueella vastaavasti 63,9 %. Suomalaisien merkittävien talletuspankkien tehokkuus (31.3.2017: 55 %) oli parempi kuin EU- ja euro-alueella keskimäärin.

Vuoden 2017 maaliskuun lopussa euroalueen merkittävien pankkien keskimääräinen oman pääoman tuotto (ROE) oli noin 7,1 %. Vastaavasti EU-alueen merkittävien pankkien keskimääräinen ROE oli samana ajankohtana 6,9 %. Kotimaisen pankkisektorin ROE oli vastaavana ajankohtana hieman korkeampi eli 7,5 % ja kesäkuun lopussa 7,1 %.

Luottokannan kasvu ja alhaisemmat korkokulut tukivat korkokatetta

Korkokate on pankkisektorin merkittävin tuottoerä. Rakennemuutoksen seurauksena korkokatteen osuus kaikista tuotoista nousi noin 48 prosenttiin. Matalana jatkuneen korkotason ympäristössä korkokatteen vuosikasvu edesauttoivat luottokannan kasvu sekä edullinen varainhankinta. Talletusvarainhankinnan saatavuus ja hinta on keskeinen korkokatetta turvaava tekijä, sillä markkinavarainhankinnan osuuden kasvu lisää varainhankinnan kustannusten herkkyyttä markkinamuutoksille. Sekä yleisötalletusten että markkinavarainhankinnan korkokulut olivat edellisvuotta alhaisemmat.

Kotimaisen pankkisektorin korkokate

Lähde: Finanssivalvonta.

18.9.2017

Julkinen

Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä olivat kesäkuun lopussa noin 182 mrd. euroa. Luottokannan vertailukelpoinen 12 kuukauden kasvu oli noin 4,5 %. Yritysluottojen osuus yleisöluotoista pysyi reilussa kolmanneksessa, vaikkakin yrityslainakanta kasvoi vuoden aikana suhteellisesti enemmän kuin kotitalousluotot. Asuntoluotot muodostavat valtaosan kotitalouksille myönnettyistä luotoista. Asuntolainojen laskennallinen korkomarginaali jatkanut alenemistaan, mikä kertoo asuntolainamarkkinoiden kilpailutilanteesta. Uusien asuntoluottojen laskennallinen korkomarginaali oli Suomen Pankin tilastojen mukaan kesäkuun lopussa noin 1,04 %, kun se vuoden vaihteessa oli 1,12 %.

Yleisötalletukset olivat kesäkuun lopussa noin 103 mrd. euroa. Vertailukelpoinen kasvu vuoden 2016 lopusta oli vajaa 2 %. Alkuvuoden kasvu kohdistui erityisesti julkisyhteisöjen käyttelytileihin, kun samaan aikaan yritystalletukset pienentyivät noin 5 %. Samoin siirtymä määräaikaistileiltä käyttelytileille jatkui kaikilla sektoreilla. Korkokatetta ei pystytty kohentamaan talletuskorkoja alentamalla, sillä talletuksista maksetut keskikorot ovat pysyneet edelleen nollan tuntumassa (0,13 % kesäkuussa 2017). Pankkien suurista yritystalletuksista perimillä negatiivisilla koroilla ei juurikaan ollut vaikutusta korkokatteeseen. Näitä maksuja perittiin tammi-kesäkuussa yhteensä 37 milj. euroa.

Arvopaperisidonnaiset palkkiotuotot nousivat

Vertailukelpoiset palkkiotuotot nousivat vuoden takaisesta. Alkuvuoden positiivinen markkinakehitys nosti omaisuudenhoivossa olevien varojen arvoja, mikä heijastui palkkiotuottoihin. Samoin sijoitusrahastoihin ja arvopaperinvälitykseen liittyvät palkkiotuotot olivat vertalujajankohtaa korkeammat. Positiivisessa markkinaympäristössä sijoitustuotteiden myynti vahvistuu ja volyymin kasvu nostaa osaltaan palkkiotuottoja. Kasvun kohdistuessa arvopaperisidonnaisiin palkkioihin, tuottojen volatiliiteetti kasvaa. Muutamalla pankilla palkkiotuotot nousivat lähes korkokatteen tasolle.

Vuoden 2018 alusta lähtien uusi maksupalveludirektiivi mahdollistaa kolmansille palveluntarjoajille pääsyn asiakkaiden maksutietoihin. Uudistuksella on todennäköisesti negatiivinen vaikutus pankkien maksuliikennepalkkioihin tulevina vuosina. Toistaiseksi maksuliikenteestä saaduissa palkkiuotoissa ei ole tapahtunut heikennystä.

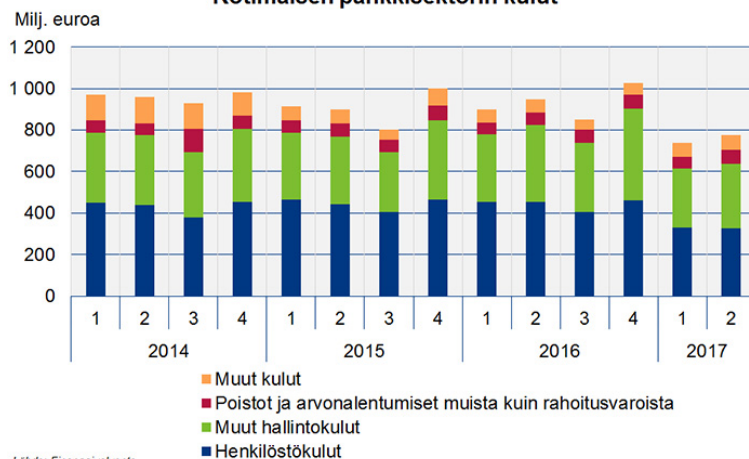
Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot kehittyivät myönteisesti. Vertailukelpoinen nettotuottojen kasvu oli yli 100 %. Toisaalta pankkisektorin rakennemuutoksen jälkeen kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuottojen osuus kaikista tuotoista on pienentynyt huomattavasti. Eniten sijoitustoiminnan tuottoja nostivat johdannaisinstrumenttien positiiviset arvomuutokset. Myös osinkotuotot ja myytävissä olevien rahoitusvarojen myyntivoitot nousivat vertailuvuodesta. Myyntien taustalla on jossain määrin vuoden 2018 alussa voimaan tuleva rahoitusinstrumenttistandardi IFRS 9. Uudessa standardissa osa likvideettisalkun omaisuudesta tulee arvostettavaksi käypään arvoon tulosvaikutteisesti, mikä lisää tulosvolatiliiteettiä. Yli puolet myyntivoitoista kohdistui näihin oman pääoman ehtoisiin instrumentteihin.

Liiketoiminnan kehittämishankkeet rasittavat tulosta

Asiakaskäyttäytymisen muutos ja toimintojen digitalisointi edellyttävät järjestelmien kehittämistä ja muita liiketoiminnan tehostamis- ja laajentamisinvestointeja. Tuotopohjan laajentaminen luo edellytyksiä toimia muuttuvassa kilpailuympäristössä. Toisaalta toiminnan laajentaminen uusille liiketoiminta-alueille ja uusien tuotteiden sekä palvelujen kehittäminen muuttavat toimijoiden riskiprofiilia. Kehittämishankkeisiin liittyvien uudentyyppisten riskien mittaaminen ja arviointi saattaa olla haasteellista.

Suuri osa kehittämiskuluista on pitkävaikutteisia menoja, jotka aktivoidaan taseeseen. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa pankkisektorin taseen aineettomat hyödykkeet pl. liikearvo olivat vajaa 1,1 mrd. euroa, jossa oli kasvua vuoden 2016 lopusta noin 5 %.

Kotimaisen pankkisektorin kulut

Lähde: Finanssivalvonta.

18.9.2017

Julkinen

Vuoden 2017 kesäkuun lopussa pankkisektorin kulut olivat noin 1,5 mrd. euroa ja vertailukelpoinen nousu oli 7,5 %. Suurin suhteellinen nousu kohdistui mm. IT-kuluihin sekä konsultointi- ja koulutuskuluihin eli pankin hallintokuluihin. Henkilöstökulut pysyivät edellisvuoden tasolla noin 0,6 mrd. eurossa. Poistot ovat muihin hallintokuluihin nähden pienet, mutta niiden suhteellinen vuosikasvu oli lähes 14 %. Tämä kuvastaa sitä, että osa taseeseen aktivoituista pitkävaikutteisista hankkeista on otettu käyttöön. Pitkällä aikavälillä investointien tulee tehostaa toimintaa niin, että kehityshankkeiden synnyttämien tuottojen ja kulusäästöjen tulisi nousta vuosipoistoja suuremmiksi.

Rahoitusinstrumenttistandardi (IFRS 9) tulee voimaan vuoden 2018 alussa

Uusi rahoitusinstrumenttistandardi muuttaa rahoitusvarojen luokittelua ja arvostamista, uudistaa arvonalentumisten arviointimallin sekä muuttaa suojauslaskennan periaatteita. Merkittävin muutos kohdistuu arvonalentumisiin ja niiden laskemiseksi rakennettaviin malleihin.

Euroopan pankkiviranomainen EBA on tehnyt kaksiosaisen vaikuttavuusarvion IFRS 9:n käyttöönoton vaikutuksista, joista jälkimmäinen on julkaistu vuoden 2017 heinäkuussa. Vaikuttavuusarvion tulosten mukaan IFRS 9:n käyttöönotto kasvattaa arvonalentumistappiota ja lisää niiden vaihtelua tuloslaskelmassa. Vakavaraisuusvaikutukset tulevat pääasiassa uudesta arvonalentumismallista eikä niinkään luokittelun muutoksista. Lisäksi pankeilla, jotka käyttävät standardimallia luottoriskin arvioinnissa oli arvion mukaan IFRS 9:n käyttöönotolla suurempi vaikutus omiin varoihin kuin sisäisiä malleja käyttävillä pankeilla. Kyselyn perusteella ydinvakavaraisuussuhde heikkenisi standardin käyttöönoton myötä keskimäärin 0,4 – 0,75 %-yksikköä.

Kulutusluottojen kasvu kiihtynyt

Suomalaisille kotitalouksille myönnetty kulutusluotot olivat arviolta yhteensä lähes 18 mrd. euroa vuoden 2017 ensimmäisen neljänneksen lopussa, mikä oli noin 12 % kotitalouksien kaikista yhteenlasketuista veloista. Suomessa merkittävimpiä kulutusluottojen myöntäjiä (ml. tili- ja korttiluotot) ovat suomalaiset luottolaitokset ja ulkomaisten luottolaitosten Suomessa toimivat sivukonttorit. Ne olivat myöntäneet kulutusluottoja yhteensä 14,9 mrd. euroa kesäkuussa 2017.

Kulutusluottojen (ml. tili- ja korttiluotot) kasvuvauhti on kiihtynyt vuonna 2017 ja vuosimuutos oli 4,8 % kesäkuussa 2017. Vuoden takaiseen verrattuna kasvuvauhti on kiihtynyt yli prosenttiyksikön verran (3,6 % kesäkuussa 2016). Kulutusluottojen kasvuvauhti oli hieman hitaampaa kuin euroalueella keskimäärin. Euroopan keskuspankin pankkitilastojen mukaan euroalueen pankkien myöntämien kulutusluottojen vuosikasvu oli 5,9 % kesäkuussa 2017, mikä on nopeampaa kuin muiden kotitalouslainojen kasvu.

Erityisesti vakuudettomien kulutusluottojen (pl. tili- ja korttiluotot) kannan kasvuvauhti on ollut ripeää. Kesäkuussa 2017 vakuudettomien kulutusluottojen vuosikasvu oli 11,9 % (8,5 % kesäkuussa 2016). Myös vakuudellisen kulutusluottokannan kasvuvauhti on kiihtynyt: kesäkuussa 2017 vuosikasvu oli 4,1 % eli yli kaksinkertainen vuoden takaiseen verrattuna. Vakuudettomien kulutusluottojen kanta oli 4,5 mrd. euroa kesäkuussa 2017 ja vakuudellisten 5,8 mrd. euroa. Noin kolme neljäsosaa luottolaitosten kulutusluotoista sidotaan vaihtuviin korkoihin, lähinnä eripituisiin euriboreihin.

Lisäksi kulutusluottoja myöntävät ulkomaiset luottolaitokset, jotka tarjoavat kulutusluottoja Suomeen rajan yli esimerkiksi internetin online-palvelun välityksellä. Näistä toimijoista ei ole olemassa tilastotietoja, mutta osa yksittäisistä yrityksistä julkaisee maakohtaisia tietoja osana neljännesvuosittaisia tulos- ja tasetiedotteitaan. Varovaisten arvioiden perusteella rajan yli myönnetty kulutusluottokanta olisi useita satoja miljoonia euroja. Erityisesti norjalaiset toimijat ovat kasvattaneet voimakkaasti luotonantajantarjontaa Suomeen.

Perinteisesti kulutusluottoja ovat myöntäneet pankkien lisäksi mm. auto- ja muuta rahoitusta tarjoavat yhtiöt. Kulutusluottoja tarjoavat myös erilaiset pienlainoja myöntävät yhtiöt ja aivan uusimpina vertaislainaajat. Tilastotietoa näistä muista luotonantajista on kuitenkin niukasti. Nämä muut luotonantajat ovat rekisteröityneet Etelä-Suomen aluehallintoviraston (ESAVI) rekisteriin ja niitä valvoo Kilpailu- ja kuluttajavirasto yhdessä ESAVIN kanssa. Varovaisten arvioiden perusteella muilta rahoituslaitoksilta oli otettu kulutusluottoja noin 2,3 miljardia euroa maaliskuussa 2017.

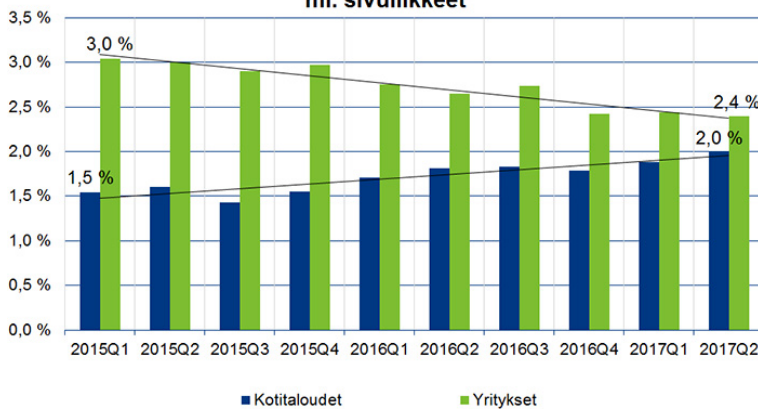
Kotitaloussektorin järjestämättömien saamisten osuus jatkoi nousuaan

Kotitalouksien velkaantumistaso on ollut yhtäjaksoisesti nousussa jo lähes parikymmentä vuotta ja saavutti vuoden 2016 lopussa 127 prosentin tason. Asunto-osakeyhtiöiden lainat¹ ovat nousseet kahdessa vuodessa 17 %, ollen vuoden 2017 kesäkuun lopussa 10,8 mrd. euroa. Suomen Pankin ja Tilastokeskuksen tietojen mukaan yhtiölainat ovat suurin kotitalouksien velkaantumistasetta kasvattava tekijä. Järjestämättömät saamiset näissä luotoissa olivat kuitenkin maltilliset.

Järjestämättömien saamisten kehityksessä on havaittavissa kahdenlaista trendiä. Kotitaloussektorilla järjestämättömien saamisten osuus sektorin luotoista on ollut trendinomaisesti nousussa. Toisaalta yrityssektorilla järjestämättömien luottojen osuus on samaan aikaan laskenu². Tätä kehitystä tukee Tilastokeskuksen tiedot, joiden mukaan mukaan tammi-kesäkuussa 2017 laitettiin konkurssreja vireille noin viidennes vähemmän kuin vastaavana ajankohtana vuotta aiemmin.

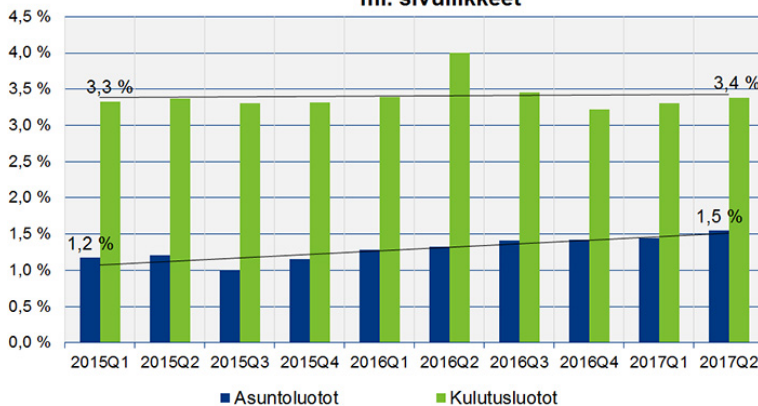

Järjestämättömät saamiset suhteessa luottokantaan
ml. sivuliikheet

Lähde: Finanssivalvonta.

Järjestämättömät saamiset suhteessa luottokantaan
ml. sivuliikheet

Lähde: Finanssivalvonta.

Kulutusluottoihin kohdistui suhteellisesti enemmän järjestämättömiä saamisita (3,4 % luottokannasta) kuin asuntoluottoihin (1,5 % luottokannasta). Mahdollinen korkotason nousu kohdistuisi erityisesti niihin asuntoluottoihin, joissa kuukausierä kasvaa korkojen noustessa. Näihin luottoihin kohdistuu riski, että järjestämättömät saamiset lähtevät kasvuun korkotason noustessa ja kuukausierien kasvaessa.

Kotitaloussektorilla lainanhoitajustollisten saamisten kokonaismäärä on hieman noussut 3,6 mrd.euroon (3,4 mrd. euroa Q1/2017). Näiden saamisten osuus luotonannosta nousi 2,9 prosenttiin (2,7 % Q1/2017). Myös yrityssektorilla lainanhoitajustollisten saamisten määrä nousi hieman, ollen kesäkuun lopussa 1,5 mrd. euroa eli 1,8 % luottokannasta. Lainanhoitajustollisilla saamisilla tarkoitetaan lainoja, joiden ehtoja on kevennetty asiakkaan taloudellisten vaikeuksien perusteella.

Pankkien maksuvalmiussuhdeluku LCR hyvällä tasolla – täysimääräinen vaatimus voimaan tammikuussa 2018

Pankkisektorin maksuvalmiutta 30 päivän stressiperiodin aikana kuvaava LCR-suhdeluku (maksuvalmiusvaatimus) oli hyvällä tasolla vuoden 2017 ensimmäisen puoliskon aikana. Keskimääräinen lukema oli kesäkuussa 134 %. EU-vertailussa suomalaiset pankit ovat EU:n keskitasoa, sillä EU:n pankkien keskimääräinen LCR oli 134 % joulukuussa 2016. Lakisääteinen vaatimus LCR-suhdeluvulle on tällä hetkellä 80 %, mutta nousee vuoden 2018 alussa täyteen 100 prosenttiin. Pankkien odotetaan kasvattavan LCR-puskureitaan loppuvuonna.

Suomalaispankkien LCR-kelpoisista maksuvalmiuspuskureista valtaosan muodostavat nostettavissa olevat keskuspankkireservit, erittäin korkealuokkaisiksi luokitellut julkisen sektorin varat (esim. EU:n jäsenmaiden velkakirjat) sekä erittäin korkealuokkaiset katetut joukkolainat. LCR-kelpoisten maksuvalmiuspuskureiden lisäksi pankeilla on muita likviditeettipuskureita, jotka sisältävät LCR-kelpoisuuteen verrattuna heikomman likvidiyden varoja.

Pankkisektorin varojen vakuussidonnaisuus (asset encumbrance) oli keskimäärin 18 % kesäkuun lopussa. Suomalaisen pankkisektorin varojen vakuussidonnaisuus on vähemmän kuin EU:ssa keskimäärin. EU:n keskiarvo oli 27 % joulukuun

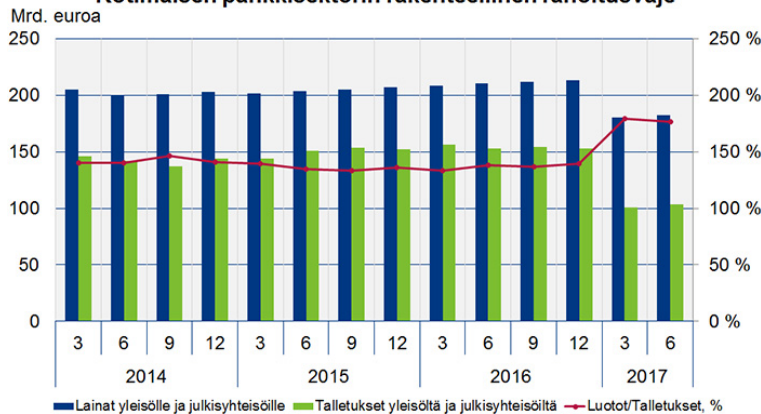

18.9.2017

Julkinen

2016 lopussa. Varojen vakuussidonnaisuus voi muodostua esim. katetuista joukkolainoista, lyhyestä repo-rahoituksesta markkinoilta, johdannaisiin annetuista vakuuksista tai vakuudellisesta keskuspankkirahoituksesta.

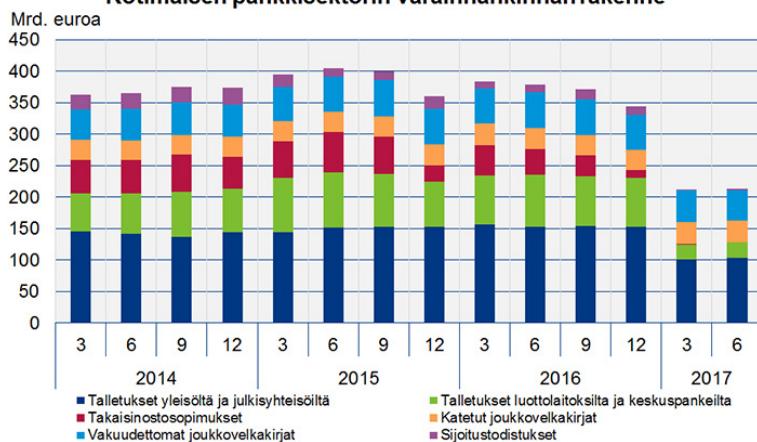
Kotimaisen pankkisektorin rakenteellinen rahoitusvaje

Lähde: Finanssivalvonta.

Kotimaisen pankkisektorin lainanantoa suhteessa talletuksiin kuvaava anto-ottolainausuhde (luotot/talletukset-suhdeluku) kasvoi vuoden 2017 ensimmäisen puoliskon aikana. Suhdeluku oli kesäkuussa 176 %. Sekä luotonanto että talletusrahoitus vähenivät, mutta luotonanto suhteellisesti vähemmän. Muutos johtuu Nordean juridisen rakenteen muutoksista. Rakenteellinen rahoitusvaje (luottojen ja talletusten erotus) oli kesäkuussa 79 mrd. euroa. Yli sadan prosentin anto-ottolainausuhde ja positiivinen rahoitusvaje tarkoittavat, että pankit rahoittavat antolainausoimintaansa talletusten lisäksi markkinarahoituksella. Eri rahoituskanavien käyttö hajauttaa pankkien rahoitusrakennetta, ja siten pienentää rahoituksen keskittyneisyyden riskiä.

Kotimaisen pankkisektorin varainhankinnan rakenne

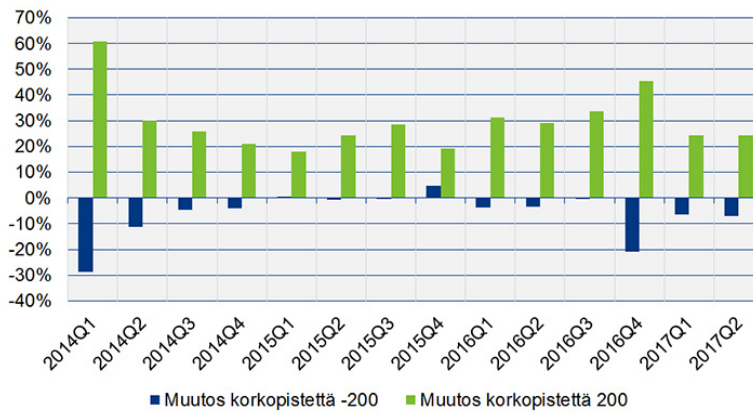
Lähde: Finanssivalvonta.

Markkinoilta haettavasta rahoituksesta suurimman erän muodostavat vakuudettomat joukkovelkakirjat. Toiseksi suurin erä ovat katetut joukkovelkakirjat. Rahoitus takaisinosotopimusten kautta on vähentynyt huomattavasti. Vuoden 2017 ensimmäisen puoliskon aikana kotimaisen pankkisektorin sijoitustodistusrahoitus ja talletukset luottolaitoksilta ja keskuspankeilta pienenevät.

Suomalaiset talletuspankit arvioivat yleisesti, että korkotason lasku pienentää niiden odotettua korkokatetta ja vastaavasti korkotason nousu kasvattaa odotettua korkokatetta. Tuloriskin taso on kuitenkin pienentynyt vuoden 2017 aikana. Suomalaiset talletuspankit ovat arvioineet vuoden 2017 toisella neljänneksellä, että 200 korkopisteen yhdensuuntainen korkotason lasku pienentäisi korkokatetta määrällä, joka vastaa 7,1 % kyseisten pankkien vuosittaisesta korkokatteesta (2016Q4: 21,0 %).

Kotimaisten talletuspankkien korkotuloriski

Lähde: Finanssivalvonta.

Valuutta- ja osakeriskit vähäiset

Kotimaisella pankkisektorilla ei ole merkittävää valuuttariskiä. Sektorin valuuttapositio suhteessa omaan varoihin oli kesäkuun lopussa 1,0 % (2016Q4: 1,2 %). Suurimmat valuuttariskit ovat Yhdysvaltain dollarissa ja Ruotsin kruunuissa.

Myös pankkien osakeriskit ovat pienet. Osakkeiden osuus kotimaisen pankkisektorin taseesta oli kesäkuun 2017 lopussa 0,9 % (2016Q4: 0,7 %). Osuus on pysynyt vakaana viime vuodet. Pankkikohtaisesti erot osakeomistusten määrässä ovat kuitenkin suuria ja vaihtelevat 0 % ja 7,1 % välillä.

¹ Taloyhtiöille myönnettyt lainat, joista osakkaat vastaavat.

² Aggregaatissa mukana ulkomaisten luottolaitosten talletuspankkitoimintaa Suomessa harjoittavat sivuliikkeet.

18.9.2017

Julkinen

Suomen pankkisektorin rakenne muuttunut

Suomen pankkisektorin rakenne on muuttunut kuluvan vuoden alussa merkittävästi Nordea Pankki Suomi Oyj:n fuusioitua ruotsalaiseen emoyhtiönsä ja muututtua tällä hetkellä sivuliikkeeksi. Jotta sektorin luku kuvaisi mahdollisimman kattavasti pankki- ja luottoyhteisömarkkinoilla toimivien yhteisöjen vakavaraisuutta ja taloudellista tilaa, Finanssivalvonnan analyseissa käytettävää pankkisektorin määritelmää päädyttiin laajentamaan. Laajennuksen myötä pankkisektoriin kuuluvat myös muut kotimaiset luottolaitokset (Kuntarahoitus Oyj, Nordea Kiinnitysluottopankki Oyj, Nordea Rahoitus Oy, Handelsbanken Rahoitus Oyj). Edellä mainitut yhteisöt on lisätty takautuvasti kuvioiden aikasarjoihin. Laajennetun määritelmän mukaiset vakavaraisuusluvut ja keskeiset kannattavuuden tunnusluvut ovat hieman korkeammat kuin aikaisemman määritelmän mukaiset.

Suomen pankkisektorin vertailukelpoisuus aikaisempiin lukuihin

Pankkisektori pl. Nordea Pankki Suomi, Nordea Kiinnitysluottopankki ja Nordea Rahoitus

Rahoitustaseen korkotuloriski pienentynt

Rahoitustaseen korkoriskille ei ole toistaiseksi sitovaa Pilari I -pääomavaatimusta, mutta Finanssivalvonta arvioi sen suorassa valvonnassa olevien pankkien rahoitustaseen korkoriskiä osana Valvojan arvio -prosessia ja asettaa tälle riskille tarvittaessa sitovan lisäpääomavaatimuksen. Rahoitustaseen korkoriskiä mitataan tyypillisesti kahdesta eri näkökulmasta. Tuloriski kuvastaa korkotason muutosten vaikutusta pankkien odotettuun korkokatteeseen valitulla aikavälillä, joka on tavallisesti yksi vuosi. Rahoitustaseen nykyarvoriski tarkastelee puolestaan rahoitustaseen korkoriskiä pidemmällä aikavälillä, ja siinä arvioidaan kuinka rahoitustaseen laskennallinen nykyarvo muuttuu korkotason muutosten seurauksena. Nykyarvoriski ei kuitenkaan suoraan kuvasta korkotason muutosten vaikutusta taseen kirjanpitoarvoon tai vakavaraisuuteen, koska rahoitustaseen varoista ja veloista vain osa on sellaisia, joiden kirjanpitoarvo muuttuu korkotason muutosten seurauksena.